ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Гомельскі універсітэт

ОРГАН ПАРТКОМА, РЭКТАРАТА, КАМІТЭТА ЛКСМБ І ПРАФКОМАУ ГОМЕЛЬСКАГА ДЗЯРЖАУНАГА УНІВЕРСІТЭТА

№ 27 (663) | Аўторак, 13 кастрычніка 1987 г. | Газета заснавана ў верасні 1969 года. | Выходзіць раз у тыдзень | Цана 2 кап.

АДМАЎЛЕННЕ АД ФАРМАЛІЗМУ

ПАВІННА СТАЦЬ КРЫТЭРЫЕМ У РАБОЦЕ НАРОДНЫХ КАНТРАЛЁРАЎ

XXVII з'езд КПСС звярнуў асаблівую ўвагу на неабходнасць удасканальвання і ўзмацнення кантролю за практычным выкананнем прымаемых рашэнняў. У Палітычным дакладзе ЦК КПСС XXVII з'езду партыі Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў гаварыў: «...Мала бачыць недахопы і заганы, закляйміць іх, трэба зрабіць усё, каб іх не было». Далейшае развіццё пытанні ўзмацнення кантролю знайшлі ў рашэннях студзеньскага і чэрвеньскага (1987 г.) Пленумаў ЦК КПСС. На апошнім з іх, у прыватнасці, была пастаўлена задача стварэння адзінай цэласнай сістэмы кантролю на ўсёй тэрыторыі краіны, карэннай яго рэформы.

Новыя адказныя задачы ў плане перабудовы пастаўлены перад органамі народнага кантролю ў рашэннях VI сесіі Вярхоўнага Савета СССР ад 19 лістапада 1986 г. «Аб дзейнасці Камітэта народнага кантролю СССР». Рашэнні сесіі падрабязна разгледжаны і абмеркаваны на агульным сходзе народных кантралёраў ГДУ. Распрацаваны планы мерапрыемстваў галаўной групы народнага кантролю і факультэцкіх груп па ўдасканальванню практыкі кантролю і павышэнню яго дзейснасці ў святле патрабаванняў партыі і ўрада.

Што ж зроблена і намечана ажыццявіць у групах народнага кантролю ГДУ ў плане перабудовы? Павышэнню рэзультатыўнасці работы садзейнічала правядзенне ў маі мінулага года справаздач і выбараў груп. У выніку значна палепшыўся іх якасны састаў, узмацніўся партыйны ўплыў, выбраны актыўныя і аўтарытэтныя выкладчыкі, супрацоўнікі і студэнты.

Больш рэзультатыўна стала весціся работа ў галаўной групе і ў васьмі цэхавых групах народнага кантролю. Імі прымаюцца канкрэтныя меры па ўхіленню выяўленых недахопаў. У іх рабоце становіцца больш дэмакратызму, галоснасці, крытыкі. Павышаецца патрабавальнасць да кіруючых і гаспадарчых кадраў, узмацняецца ўплыў груп на асноўныя напрамкі дзейнасці калектыву універсітэта.

У сваёй паўсядзённай рабоце галаўная і цэхавыя групы імкнуцца пазбегнуць фармалізму, больш кваліфікавана вывучаць прычыны недахопаў і ўпушчэнняў, уносіць канкрэтныя прапановы адміністрацыі.

У планы работы груп усё часцей уключаюцца актуальныя «балючыя» пытанні. Аднак у планаванні ёсць і істотныя недахопы: уключэнне дробных пытанняў, якія паўтараюцца з году ў год, мерапрыемстваў, што падмяняюць функцыянальныя абавязкі асобных служб або адказных асоб, а актуальныя задачы калектыву часта застаюцца па-за ўвагай народнага кантролю. Так, у планах амаль усіх груп у мінулым годзе не знайшлі адлюстравання мерапрыемствы па кантролю за арганізацыяй самастойнай работы студэнтаў.

Групам НК ГДУ неабходна істотна паляпшаць арганізацыю праверак. Часта яны праводзяцца наспех, неглыбока, а іх вынікі не даводзяцца да стадыі прыняцця рашэнняў. Якасць правядзення праверак — самае слабае месца ў рабоце як галаўной, так і цэхавых груп. У асобных актах і даведках адсутнічаюць вывады і прапановы, а факты парушэнняў дзяржаўнай дысцыпліны, безгаспадарчасці, браку засланяюць адносіны да справы і віну асобных людзей. А калі па выніках правядзення праверак групамі даюцца прапановы і рэкамендацыі, накіраваныя на ўхіленне недахопаў, то не заўсёды ўказваюцца канкрэтныя віноўныя асобы і ступень іх віны не вызначаецца. Канчатковы вынік — вось галоўны крытэрый ацэнкі дзейнасці народных дазорных.

Перабудова работы груп НК прадугледжвае карэннае паляпшэнне яе зместу і ўзмацненне прафілактычнай накіраванасці кантролю. Спазненне з кантролем, праверка пасля заканчэння тэрмінаў выканання дырэктыўных рашэнняў даюць невялікі эфект. Кантроль павінен быць накіраваным не на фіксаванне, а на папярэджванне недахопаў. Неабходна на справе дабівацца адзінства выяўлення і выпраўлення недахопаў. Менавіта ў плане прафілактыкі недахопаў галаўная група народнага кантролю правяла рад праверак у 1986—1987 г. г. аб рабоце пунктаў грамадскага харчавання універсітэта, гатоўнасці ГДУ да работы ў асенне-зімовы перыяд, стане антыалкагольнай агітацыі і прапаганды ў інтэрнатах ГДУ, эканомным выкарыстанні электрычнай і цеплавой энергіі і інш.

Абавязковай умовай дзейнасці народнага кантролю з'яўляецца галоснасць. Яшчэ ў перыяд стварэння партыі У. І. Ленін падкрэсліў, што «без галоснасці смешна было б гаварыць аб дэмакратызме». З асаблівай вастрынёй пытанне аб пашырэнні галоснасці было пастаўлена на XXVII з'ездзе КПСС. Павінна стаць правілам: вынікі праверак, прынятыя па іх меры, рашэнні аб прыцягненні віноўнікаў да адказнасці даводзяцца да ведама працоўных калектываў або публікуюцца ў друку.

Галаўная і цэхавыя групы народнага кантролю выкарыстоўваюць розныя формы і сродкі галоснасці. Адной з найбольш дзейсных з'яўляюцца выступленні народных дазорных на партыйных, прафсаюзных, камсамольскіх сходах, сходах працоўных калектываў, пасяджэннях парткома, партбюро, дэканатаў і г. д. У шматтыражнай газеце «Гомельскі універсітэт» публікуюцца матэрыялы па выніках праверак народных кантралёраў. Аднак колькасць публікацый пакуль што невялікая, не выкарыстоўваюцца ў нас і фотаздымкі, сатырычныя малюнкі. Няма належнай каардынацыі народных кантралёраў з камісіямі прафсаюзных арганізацый і «Камсамольскім пражэктарам». На ўсіх факультэтах і ў АГЧ ёсць стэнды «Народны кантроль» і «Камсамольскі пражэктар». Аднак вынікі праверак змяшчаюцца там нерэгулярна, многія стэнды «КП» доўгі час застаюцца пустымі. На большасці факультэтаў стэнды народнага кантролю часцей трэба абнаўляць (гісторыка-філалагічны, біялагічны, геалагічны факультэты, факультэт фізвыхавання), некаторыя з іх патрабуюць пераабсталявання.

У бягучым і наступным месяцах у Цэнтральным раёне г. Гомеля будзе праводзіцца агляд сродкаў галоснасці груп народнага кантролю і штабоў «Камсамольскага пражэктара», прысвечаны 70-годдзю Вялікага Кастрычніка. У верасні г. г. падведзены вынікі агляду сродкаў галоснасці цэхавых груп універсітэта. Ацэнка давалася па сямі пытаннях спецыяльна распрацаванай анкеты. Лепшымі ў ГДУ прызнаны групы народнага кантролю эканамічнага (старшыня А. А. Малахаў), фізічнага (В. І. Конухаў), матэматычнага (А. Ф. Каморнікаў) факультэтаў.

Пры актыўнай дапамозе партыйнай арганізацыі ва універсітэце створаны і дзейнічаюць дзве школы народных кантралёраў (кіраўнікі В. І. Кузняцоў і Л. І. Перцавой). У мінулым навучальным годзе заняткі праводзіліся кожны месяц па праграме, рэкамендаванай Камітэтам народнага кантролю БССР. Спіс прапагандыстаў штогод зацвярджаецца на пасяджэнні парткома. Кіраўнікі і слухачы школ пры падрыхтоўцы да заняткаў выкарыстоўвалі метадычныя рэкамендацыі і матэрыялы, якія публікаваліся ў часопісе «Народное хозяйство Белоруссии». У пастанове Камітэта народнага кантролю Цэнтральнага раёна г. Гомеля «Аб выніках работы школ народных кантралёраў раёна ў 1986/87 навучальным годзе» дадзена ў цэлым станоўчая ацэнка якасці вучобы дазорных універсітэта.

Аднак ёсць і сур'ёзныя недахопы ў вучобе. Не заўсёды забяспечвалася належная яўка слухачоў на заняткі, не ўсе праяўлялі высокую актыўнасць на іх, работу школ ускладнялі двухзменныя заняткі ў ГДУ. Яўка слухачоў груп НК факультэта фізвыхавання (старшыня А. П. Касьяненка), гістфіла і матфака (У. М. Сабаленка і А. Ф. Каморнікаў), АГЧ і ўпраўлення (былы старшыня М. А. Калінін, цяперашні Т. Г. Крэктун) на некаторыя заняткі не перавышала 50%.

Па рэкамендацыі КНК БССР заняткі ў школах народных кантралёраў у бягучым навучальным годзе пачнуцца з лістапада. Акрамя тыпавой праграмы прапанавана дадатковая тэматыка, якая адлюстроўвае спецыфіку работы ВНУ, што будзе садзейнічаць павышэнню ўзроўню кантрольнай работы.

Кантроль — гэта востры ўчастак работы, які мае ў асноўным крытычную накіраванасць, і не ўсімі ўспрымаецца правільна. Асобныя кіраўнікі і гаспадарнікі няўважліва адносяцца да прапаноў народных дазорных, ігнаруюць іх дзейнасць. Неабходна напомніць, што Законам аб народным кантролі ў СССР прадугледжана ахова правоў народных кантралёраў. Асобы, якія супрацьдзейнічаюць кантралёрам у выкананні іх абавязкаў, прыцягваюцца да строгай адказнасці.

Добрасумленна і актыўна працавалі ў апошні час члены галаўной і цэхавых груп народнага кантролю універсітэта Л. Р. Багамаз, Р. В. Шаймуратаў, В. Г. Ракаў, А. В. Гаўрылюк, М. І. Чычын, А. А. Малахаў, В. І. Конухаў, Н. В. Аўчыннікава, А. Ф. Каморнікаў, В. І. Кузняцоў, М. В. Акуліч, В. В. Мухін, А. С. Кузьміцкая, П. С. Макарэвіч і інш.

У цяперашняй абстаноўцы групы народнага кантролю павінны дзейнічаць мэтанакіравана, з веданнем справы, у поўнай меры выкарыстоўваць правы, дадзеныя Законам аб народным кантролі ў СССР, аказваць максімальную дапамогу адміністрацыі і партыйнай арганізацыі ГДУ ў выкананні намечаных планаў, паскарэнні сацыяльна-эканамічнага развіцця.

Ю. ПРАЛЯСКОЎСКІ,
старшыня галаўной групы народнага кантролю, нам. сакратара парткома ГДУ.

НА ЎЗРОВЕНЬ СУЧАСНЫХ ПАТРАБАВАННЯЎ

На пасяджэнні кафедры педагогікі і псіхалогіі ГДУ абмеркавана пытанне ўдасканальвання псіхолага-педагагічнай падрыхтоўкі студэнтаў, будучых настаўнікаў у святле тэзісаў Міністэрства асветы СССР «Перабудову школы — на ўзровень сучасных патрабаванняў». З дакладам выступіў загадчык кафедры прафесар І. Ф. Харламаў. Ён даў глыбокі навуковы аналіз зместу тэзісаў і вызначыў задачы калектыву кафедры па павышэнню якасці ведаў студэнтаў, паляпшэнню арганізацыі педагагічнай практыкі ў школе, фарміраванню ў студэнтаў зацікаўленага і творчага падыходу да сваёй будучай прафесіі. Гаварылася таксама аб неабходнасці ўстанаўлення больш цесных кантактаў са школамі г. Гомеля і вобласці кожным выкладчыкам кафедры, вывучэння цяжкасцей, якія сустракаюцца ў рабоце маладых настаўнікаў.

Усе гэтыя пытанні атрымалі адлюстраванне ў выступленнях дацэнтаў М. А. Дзмітрыева, А. В. Саннікавай, В. П. Горленка і інш. Яны падкрэслілі, што падрыхтоўку студэнта да прафесіі настаўніка нельга ўявіць без самастойнай работы будучага спецыяліста, імкнення авалодваць сакрэтамі педагагічнага майстэрства.

У абмеркаванні пастаўленых праблем прынялі ўдзел метадысты і факультэцкія кіраўнікі педагагічнай практыкі, а таксама вялікая група работнікаў школ г. Гомеля, абласнога Інстытута ўдасканалення настаўнікаў. Яны гаварылі аб перабудове работы школы, удасканальванні педагагічнай практыкі студэнтаў, больш хуткай прафесіянальнай адаптацыі маладых настаўнікаў. Так, дырэктар СШ № 8 С. Л. Кучынская сказала аб добрай тэарэтычнай падрыхтоўцы студэнтаў-практыкантаў, але адзначыла разам з тым іх няўпэўненасць у зносінах з вучнямі, няўменне захапіць рабят цікавай справай.

Старшыня абласнога педагагічнага таварыства М. А. Лебедзеў гаварыў аб неабходнасці павелічэння тэрміну педагагічнай практыкі пяцікурснікаў, дырэктар СШ № 25 І. І. Талкачоў і нам. дырэктара СШ № 38 Н. С. Купцова выказалі думку аб мэтазгоднасці арганізацыі больш частых кансультацый і субяседванняў настаўнікаў з вучонымі ГДУ.

Аб шляхах удасканалення сувязей кафедры са школамі па больш паспяховай рэалізацыі задач школьнай рэформы было сказана ў выступленнях метадыста абласнога ІУН Т. В. Селгінай, дырэктара СШ № 44 В. М. Лісоўскай і інструктара гаркома партыі г. Гомеля С. Д. Бадрунова.

Вынікі абмеркавання падвёў прарэктар ГДУ па вучэбнай рабоце прафесар Л. А. Шамяткоў.

Ф. КАДОЛ,
партгрупорг кафедры педагогікі і псіхалогіі, дацэнт.

ЗАСЛУЖЫЛІ ПАДЗЯКІ

Шмат цёплых слоў удзячнасці пачулі ў свой адрас студэнты эканомфака і факультэта фізічнага выхавання перад ад'ездам ва універсітэт. Яны з поўным правам заслужылі іх за сваю старанную і добрасумленную працу на Калінкавіцкім мясакамбінаце. Выхаванцы ГДУ ўнеслі свой важкі ўклад у выкананне Харчовай праграмы. На самых розных участках давялося працаваць юнакам і дзяўчатам: на выпрацоўцы паўфабрыкатаў, упакоўцы каўбасных вырабаў, адгрузцы гатовай прадукцыі і інш.

Многія студэнты праявілі асабістую ініцыятыву пры выкананні вытворчых заданняў, прыклалі максімум намаганняў, у выніку чаго мяса-тлушчавы корпус, каўбасны ўчастак і іншыя падраздзяленні прадпрыемства дасягнулі добрых эканамічных паказчыкаў.

За добрасумленную працу ў выкананні Харчовай праграмы кіраўніцтва мясакамбіната ўзнагародзіла 9 студэнтаў атрада ГДУ Ганаровымі граматамі з выплатай грашовых прэмій у размеры ад 40 да 20 рублёў. Заахвочаны маральна і матэрыяльна ўсе астатнія 42 студэнты універсітэта. Усяго байцам атрада выплачана 650 руб. прэміі.

Камітэт камсамола, прафком Калінкавіцкага мясакамбіната накіравалі на імя рэктара ГДУ падзячнае пісьмо ў адрас выкладчыкаў, якія ўзначальвалі групы студэнтаў, — дацэнта кафедры ТСАЭІ Г. К. Котава і В. М. Адзінцова з кафедры тэарэтычных асноў фізічнага выхавання. Ім выказана падзяка за ўмелую арганізацыю працы і адпачынку студэнцкай моладзі.

Лекцыйнай прапагандзе — дзейснасць

ПАТРЭБЕН УКЛАД КОЖНАГА

У паскарэнні эканамічнага развіцця краіны сярод сродкаў масавай камунікацыі на адно з першых месц ставіцца лекцыйная прапаганда. Асабліва гэта датычыць лекцый па эканамічнай тэматыцы, якая бліжэй за ўсё прымыкае да практычных задач гаспадарчага будаўніцтва. Пры чытанні лекцый па эканоміцы лектар асабліва востра адчувае пульс эканамічнай перабудовы, паскарэння, свежы вецер перамен. Часта выступленне пераходзіць у гарачую, зацікаўленую размову са слухачамі аб перабудове, праблемах, якія ўзнікаюць у яе ходзе. Кожная лекцыя павінна дапамагчы слухачам знайсці адказы на пытанні, якія іх цікавяць, быць вострай, палемічнай. Неабходны канкрэтныя факты і прыклады работы таго калектыву, дзе выступае лектар.

Часта нашым лектарам даводзіцца выступаць у калгасах і саўгасах вобласці. Так, напрыклад, лектар В. П. Галееў, расказваючы аб рэалізацыі Харчовай праграмы, у час свайго выступлення перад даяркамі і паляводамі саўгаса «Жгунскі» Добрушскага раёна, абавязкова закранае пытанні аб надоях, асабістым укладзе даярак у іх павышэнне. Ускрывае ён і прычыны недастаткова высокіх вынікаў жывёлаводаў. Зрабіць гэта ён можа таму, што загадзя вывучае становішча спраў у гаспадарцы, мае канкрэтныя факты і прыклады работы калектыву.

Не абмяжоўваецца ў сваіх лекцыях глабальнымі праблемамі, а робіць акцэнт на задачах, якія стаяць перад канкрэтнай гаспадаркай або прадпрыемствам, лектар Б. І. Врублеўскі. Так, выступаючы перад работніцамі Рэчыцкага тэкстыльнага аб'яднання, ён спачатку азнаёміўся не толькі з асноўнымі эканамічнымі паказчыкамі данага прадпрыемства, але і мэтызнага завода ў справе яго пераводу на самафінансаванне. Выкарыстанне гэтага матэрыялу не пакінула нікога са слухачоў абыякавым, актывізавала іх увагу і рэакцыю, дапамагло знайсці свой шлях у рашэнні данай праблемы.

Лектары У. Ф. Бондараў, Г. Д. Ветлугаеў, Н. П. Пухава, І. П. Трацэўскі, С. А. Кім амаль у кожным сваім выступленні засяроджваюць увагу на тым, як слухачы разумеюць паскарэнне, як рэалізуецца гэта задача ў калектыве. І хаця лектар далёка не заўсёды атрымлівае на гэтыя пытанні жаданы адказ, адбываецца самае цікавае: выступленне ўсё больш становіцца падобным на канкрэтнае абмеркаванне задач, якія стаяць перад калектывам.

Аб перабудове лекцыйнай прапаганды ў адпаведнасці з новымі патрабаваннямі нядаўна ішла дзелавая і шчырая размова на семінары штатных работнікаў абласнога таварыства «Веды» і лектараў раённых камітэтаў КПБ. Семінар праходзіў у г. Рэчыцы. У яго рабоце прынялі ўдзел старшы рэферэнт рэспубліканскага таварыства «Веды» Л. Р. Краўчанка, загадчык лектарскай групы абласнога камітэта партыі І. В. Нямкевіч, намеснік старшыні абласной арганізацыі таварыства В. Е. Жукавец і інш. У выступленнях удзельнікаў семінара адзначалася, што ў нас нямала недахопаў і цяжкасцей, але партыя ўзяла цвёрды курс на іх пераадоленне. І калі мы адкрыта гаворым аб іх, то гэта робіцца дзеля таго, каб раскрыць механізм іх праяўлення і намеціць канкрэтныя меры па ўхіленню недахопаў. Выступленні па актуальных праблемах эканомікі ўплываюць не толькі на аўдыторыю, але і на самога лектара. Справа не толькі ў тым, што да кожнай лекцыі неабходна шмат рыхтавацца, але, галоўным чынам, у тым, што з'яўляецца магчымасць даведацца пра настрой людзей, быць у курсе хвалюючых іх пытанняў, з першых вуснаў ведаць становішча спраў у эканоміцы прадпрыемства, уплываць на фарміраванне жыццёвай пазіцыі слухачоў. А гэта сёння галоўнае ў нашай лекцыйнай рабоце. Толькі так мы пеможам унесці свой уклад у перабудову грамадскага і гаспадарчага жыцця.

В. СТАРАКОЖАВА,
адказны сакратар таварыства «Веды» ГДУ.

Алгебраічная канферэнцыя

БЛІЖЭЙ ДА ПРАКТЫЧНЫХ ЗАДАЧ

Нядаўна ў г. Львове адбылася XIX Усесаюзная алгебраічная канферэнцыя. У яе рабоце ўдзельнічалі 456 чалавек больш чым з 80 гарадоў нашай краіны, у тым ліку 78 дактароў і 240 кандыдатаў навук. Дэлегацыю ГДУ ўзначальваў член-карэспандэнт АН БССР прафесар Л. А. Шамяткоў. У яе састаў увайшлі дацэнты М. В. Селькін, В. С. Манахаў, У. М. Семянчук, аўтары гэтых радкоў.

Работа канферэнцыі праходзіла ў старажытным будынку Львоўскага дзяржаўнага універсітэта. Пленарныя пасяджэнні праводзіліся ў першай палове дня, секцыйныя — у другой.

Паралельна працавалі пяць секцый, прычым, першая з іх — «Прыкладная і камп'ютэрная алгебра» — працавала ўпершыню ў гісторыі Усесаюзных алгебраічных канферэнцый. У гэтым адлюстравалася імкненне матэматыкаў-алгебраістаў звярнуцца да рашэння практычных задач.

17 дакладаў, прачытанных на пленарных пасяджэннях, далі даволі поўнае ўяўленне аб найбольш важных выніках, атрыманых у краіне за апошнія два гады. Вельмі цікавым быў пленарны даклад А. В. Міхалёва (Масква) і Д. А. Супрунен[illegible] (Мінск), у якім абагульняўся вопыт па стварэнню ў нашай краіне праграм і алгарытмаў для розных раздзелаў алгебры і разглядалася пытанне прымянення ЭВМ для навучання алгебры.

Шэраг пленарных дакладаў былі прачытаны маладымі таленавітымі матэматыкамі, што сведчыць аб прытоку ў алгебраічную навуку новых сіл.

У вольны ад пасяджэнняў час удзельнікі канферэнцыі зрабілі захапляючую экскурсію па старажытнаму Львову, наведалі магілу выдатнага матэматыка XX стагоддзя Стэфана Банаха.

А. ВАСІЛЬЕЎ,
С. КАМОРНІКАЎ,
асістэнты кафедры алгебры і геаметрыі, удзельнікі канферэнцыі.

НАВОДЗІЦЬ НА РОЗДУМ

АДКУЛЬ ЧЭРСТВАСЦЬ?..

Працоўны семестр, які летам праходзяць студэнты, выяўляе вартасці моладзі ў многім: стараннасці, працалюбстве, адносінах да людзей старэйшага ўзросту: ветэранаў вайны і працы, інвалідаў. Аб апошнім хочацца сказаць асобна словамі пісьма, якое даслала ў камітэт камсамола універсітэта жыхарка вёскі Кароцькі Кармянскага раёна Зінаіда Васільеўна Булашкова: «Мы з мужам дзякуем дзяўчатам са студэнцкага атрада «Рамантыкі» Гомельскага дзяржуніверсітэта. Мы абодва інваліды. Муж — Караткевіч Адам Сямёнавіч — інвалід Вялікай Айчыннай вайны, чалавек без нагі, я таксама з-за сваёй хваробы не магу хадзіць. Зімой да нас прыходзяць вучні мясцовай школы, носяць нам хлеб і ваду. Летам жа нам даводзіцца цяжэй. Паблізу нас маладых няма, жывуць адны старыя. А сёлета, у жніўні, мы гора не ведалі. Дзяўчаты прыходзілі да нас кожны дзень, вады прынясуць, прыбяруць у хаце. Яны вельмі добрыя, ветлівыя, культурныя і працалюбівыя. Іх не параўнаеш з тымі дзяўчатамі, якія у мінулым годзе жылі на кватэры ў нашай суседкі, калі прыехалі дапамагаць калгасу на ўборцы бульбы. Не ведаю, дзе яны вучацца. Вечарам пасля работы яны маглі сядзець каля нашай хаты і не заўважаць, што міма іх ідзе па ваду чалавек без нагі, не прапанавалі нават сваю дапамогу. Поўная супрацьлегласць ім — студэнткі з «Рамантыкаў». Вялікае ім дзякуй, мы шчыра ўдзячны і тым, хто іх выхаваў такімі працалюбівымі. Нізка кланяюся ім».

Радкі, напісаныя пажылой жанчынай з нялёгкім лёсам, ідуць ад шчырага сэрца. Яны не могуць не радаваць: студэнткі фізічнага факультэта нашага універсітэта паказалі свае самыя лепшыя чалавечыя якасці. Аднак трывожыць і прымушае задумацца тая чэрстваць і абыякавасць да пажылых людзей, якая яшчэ часам сустракаецца сярод некаторых студэнтаў, няхай і не нашай ВНУ. Калі паспела прарасці ў іх маладых душах насенне гэтай чэрстваасці?..

У ПЯЦІКУРСНІКАЎ — ПЕДАГАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

...Адчыняеш дзверы ў клас і чуеш, як гучней забілася ў грудзях сэрца. А на цябе з непрытоенай цікаўнасцю глядзяць 30 пар дзіцячых вачэй. Ці зможаш ты, выпускнік, без пяці мінут настаўнік беларускай мовы і літаратуры, запаліць у сэрцах вучняў агеньчык ведаў, любві да роднага слова?

Гэтыя пачуцці знаёмы студэнтцы гр. БР-51 гісторыка-філалагічнага факультэта Святлане Іназемцавай, якая праходзіць цяпер педагагічную практыку ў СШ № 44 г. Гомеля.

НА ЗДЫМКУ: С. Іназемцава вядзе ўрок беларускай мовы ў 6 «А» класе.

Фота Л. Акінчыц.

ПЕРАБУДОВА ВЫШЭЙШАЙ ШКОЛЫ І ПРАБЛЕМЫ

Пад такой назвай адбылася нядаўна навукова-метадычная канферэнцыя гісторыкаў універсітэтаў Прыбалтыкі і Беларусі. У ёй прымалі ўдзел прадстаўнікі пяці ВНУ. ГДУ прадстаўляў аўтар гэтых радкоў.

Канферэнцыя атрымалася вельмі цікавай і плённай. Абмяркоўваліся як агульныя пытанні перабудовы работы ВНУ, так і канкрэтныя праблемы вузаўскай метадыкі, арганізацыі вучэбнага працэсу. Мы даведаліся шмат новага і павучальнага аб ходзе рэформы як вышэйшай, так і сярэдняй школы, асабліва ў рэспубліках Прыбалтыкі. Напрыклад, дацэнт Тартускага універсітэта Х. А. Паламетс, вядомы ў ЭССР спецыяліст па методыцы выкладання гісторыі ў школе, расказаў, як ідзе рэформа школы ў Эстоніі. Менавіта ідзе, а не прабуксоўвае. Там зараз рыхтуецца новы парадак работы школы. Пры 12-гадовай адукацыі (адзін год дадатковы для вывучэння роднай мовы) разлік робіцца на тое, каб забяспечыць усімі формамі сярэдняй адукацыі 90% вучняў, а 10%, сярэдняй (9 класаў) і даць ім галоўным чынам, лянівых і нездаровых, пакінуць з няпоўнай адпаведную прафесію. Прадугледжваецца 5-дзённы тыдзень і 40-мінутны ўрок. 30% дзевяцікласнікаў пойдуць у сярэднія ПТВ, 45% — у сярэднюю школу, 15% — у тэхнікумы — зыходзячы з народнагаспадарчых патрэб. 10—12 класы будуць прафіляваны з улікам будучай спецыяльнасці. Таму ў сярэдніх класах прадугледжваецца закласці трывалыя веды па прадметах, важных для палітычнага, маральнага і эстэтычнага выхавання школьнікаў. Асаблівую цікавасць выклікае выкладанне гісторыі. Яе курс уводзіцца толькі з 6 класа, у пятым — вывучаецца гістарычнае краязнаўства. Да шостага класа галоўная ўвага звяртаецца на маральнае і эстэтычнае выхаванне. Такім чынам, ідзе падрыхтоўка да ўспрыняцця складаных грамадскіх з'яў. Шасцікласнікі вывучаюць гісторыю першабытнага грамадства і пачатковы перыяд гісторыі старажытнага свету (да гісторыі Рыма), сямікласнікі — Старажытны Рым і сярэднія стагоддзі да 1492 года, гісторыю СССР да XV стагоддзя, васьмікласнікі — позняе Сярэдневякоўе і гісторыю СССР з XVI ст., а ў другім паўгоддзі — пачатак новага часу да Французскай рэвалюцыі і сінхронна адпаведны перыяд айчыннай гісторыі. У 9 класе вывучаецца перыяд ад Французскай рэвалюцыі да канца XIX ст., уключаючы і адпаведны перыяд гісторыі СССР. Гэтая сінхроннасць вельмі ўдалая. У нашых школах яна пакуль захоўваецца слаба. Нарэшце, у 10 класе выкладаецца цэласна гісторыя рэспублікі, але ў сувязі з гісторыяй сумежных тэрыторый і агульнымі гістарычнымі працэсамі. У 11—12 класах вывучаецца сучасная гісторыя — адпаведна да 1939 года і пазней. Прадугледжваюцца спецкурсы, у асноўным, у галіне культуры (у 10 класе — курс гісторыі сусветнай культуры), у 11—12 — па знешняй палітыцы і іншых праблемах, але з правам выбару самімі вучнямі.

Новае ёсць і ў вышэйшай школе Эстоніі. У Тартускім дзяржаўным універсітэце ўжо практыкуюць 70-мінутныя бесперапынныя лекцыі з тым, каб яны заканчваліся ў 12 гадзін. Але потым студэнты павінны працаваць у бібліятэках і вечарам штодзённа трымаць справаздачу перад навуковым кіраўніком. На некаторых факультэтах ТДУ (у далейшым і ў гісторыкаў) уводзіцца дзяленне вучэбнага года на чатыры семестры: верасень-лістапад (студэнтаў ТДУ не адпраўляюць на сельгасработы) — сесія з двух экзаменаў пасля 7 лістапада, затым другая сесія ў студзені, трэцяя — ў красавіку, чацвёртая ў чэрвені. Вынікі сесій і бягучая паспяховасць атрымліваюцца вышэй звычайных, хаця ёсць яшчэ нявырашаныя пытанні. Вельмі шырока выкарыстоўваюцца размнажальныя апараты для распаўсюджвання вучэбнага матэрыялу, што палягчае задачу лектараў. Ім не даводзіцца рабіць упор на інфармацыю, а пераважна даваць аналіз матэрыялу. Грамадскія навукі ў ТДУ выкладаюцца па гэтай жа сістэме.

Прадэкан па выхаваўчай рабоце Тартускага універсітэта В. Э. Тамул вельмі цікава расказаў аб зменах у рабоце са студэнтамі, аб значным пашырэнні студэнцкага самакіравання, аб даволі няпростых праблемах, якія ўзнікаюць у адносінах паміж выкладчыкамі і студэнтамі. Вопыт ТДУ ў гэтым плане заслугоўвае больш дэтальнага вывучэння і выкарыстання таго, што прымяняльна і ў нашых умовах.

Зразумела, нельга расказаць аб змесце ўсіх дакладаў і выступленняў у спрэчках, якія прагучалі на канферэнцыі. А вось на вопыце арганізацыі навукова-даследчай работы студэнтаў па краязнаўству ў Гродзенскім універсітэце варта спыніцца асобна. Пра яго расказаў на канферэнцыі дацэнт ГрДУ Я. Н. Мараш. Вопыт гэты неабходна сур'ёзна вывучаць і ўкараняць, тым больш, што размова ідзе аб гісторыі нашай рэспублікі. Цікавай формай НДРС у Гродзенскім універсітэце з'яўляецца семінар навуковага кіраўніка. У нас на кафедры ўсеагульнай гісторыі прымяняецца падобная сістэма. Але там кожнаму навуковаму кіраўніку даецца 70 гадзін на кіраўніцтва НДРС. Прафесар Я. Н. Мараш гаварыў аб увядзенні курса гісторыі БССР на ўсіх факультэтах па загаду Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР.

Асаблівая ўвага ўдзялялася на канферэнцыі менавіта гісторыі рэспублік. Адзначалася, што яна пакуль выкладаецца недастаткова як у вышэйшай, так і ў сярэдняй школе. У Латвіі, напрыклад, як сказаў дэкан гісторыка-філасофскага факультэта Латвійскага дзяржуніверсітэта імя П. Стучкі дацэнт А. Зунда, на ўвесь школьны курс гісторыі рэспублікі адводзіцца 15 гадзін. І нядзіўна, што моладзь не ведае, хто такія латышскія чырвоныя стралкі і г. д.

Памятныя мясціны г. Гомеля

ВУЛІЦА ІМЯ М. К. УЛАДЗІМІРАВА

З рэвалюцыйнымі падзеямі 1903—1905 г.г. у г. Гомелі, стварэннем Палескага камітэта РСДРП і бальшавіцкага друку цесна звязана імя М. К. Уладзімірава.

З 18 гадоў ён стаў удзельнікам гімназічных і рабочых гурткоў, дзе адбылося яго першае знаёмства з ленінскай газетай «Іскра». Жадаючы бліжэй пазнаёміцца з іскраўцамі, Уладзіміраў у 1902 г. накіроўваецца за мяжу.

У маі 1903 г. ён прыязджае на нелегальную работу ў Гомель. У сваёй аўтабіяграфіі Уладзіміраў пісаў: «У Гомелі знайшоў ячэйку з пяці рабочых. Паступова ўдалося прыцягнуць новыя кадры». Рабочыя, якія збіраліся на кватэры Уладзімірава па Аптэчнай (цяпер Жаркоўскага) вуліцы, склалі потым ядро бальшавіцкай арганізацыі, якая ўнесла вялікі ўклад у распаўсюджанне новага светапогляду, у барацьбу за раскрыццё контррэвалюцыйных ідэй бундаўцаў. Гомельская арганізацыя, якая аб'ядналася потым з Навазыбкаўскай, стала асновай для стварэння Палескага камітэта РСДРП.

Значная работа па ўзмацненню ўплыву на працоўныя масы вялася Уладзіміравым на Кузнечнай вуліцы (цяпер вул. Інтэрнацыянальная), дзе па вечарах збіраліся рабочыя чыгуналіцейных і чыгуначных майстэрняў. Тут на працягу некалькіх гадоў (1903—1905 гг.) праводзіліся мітынгі і маніфестацыі. На гэтай вуліцы па ініцыятыве Уладзімірава была арганізавана друкарня і ўпершыню ў Беларусі надрукаваны ленінскія работы «Да сялянскай беднаты», «Рэвалюцыйны авантурызм», а таксама першы нумар «Лістка Палескага камітэта», шмат лістовак і адозваў з вытрымкамі з артыкулаў У. І. Леніна.

Такім чынам, у студзені 1904 г. у Гомелі ўжо існавала сацыял-дэмакратычная арганізацыя на чале з Палескім камітэтам РСДРП.

М. К. Уладзіміраў і члены Палескага камітэта РСДРП імкнуліся наладзіць кантакты з загранічным сацыял-дэмакратычным цэнтрам. У жніўні 1904 г. Уладзіміраў атрымаў з Швейцарыі пісьмо ад Леніна, у якім былі дадзены падрабязны аналіз унутрыпартыйнага становішча.

Па прапанове Н. К. Крупскай у Гомель быў накіраваны М. М. Літвінаў, які прывёз на разгляд Палескага камітэта зварот 22 бальшавікоў «Да партыі». 5 красавіка 1905 г. Палескі камітэт на чале з Уладзіміравым прыняў рашэнне аб удзеле ў рабоце III з'езда РСДРП.

У рабоце III з'езда ў Лондане ад Палескага камітэта з правам рашаючага голасу прыняў удзел і выступіў М. К. Уладзіміраў.

Пасля з'езда ён вярнуўся ў Гомель і вёў актыўную барацьбу за ажыццяўленне яго рашэнняў, шмат расказваў аб сустрэчах з Леніным, вёў вялікую арганізацыйную работу, выкрываў бундаўцаў, меншавікоў. У гэтым яму дапамагала сацыял-дэмакратычная арганізацыя Залінейнага раёна.

У жніўні 1905 г. ён удзельнічаў як дэлегат Палескага камітэта ў рабоце абласной партыйнай канферэнцыі Паўночна-Заходняга краю. У гэтым жа годзе Уладзіміраў прымаў непасрэдны ўдзел у выданні ў Гомелі сацыял-дэмакратычнай легальнай газеты «Труд». Затым былі арышт, ссылка ў Іркуцкую губерню, уцёкі і заграніца. У 1917 г. М. К. Уладзіміраў вярнуўся ў Расію. Ён працаваў у розных наркаматах у Маскве. Цяжкія гады падполля падарвалі яго здароўе. У 1925 г. Уладзімірава не стала. Пахаваны ён на Краснай плошчы.

Імя Мірона Канстанцінавіча Уладзімірава ўвекавечана ў назве вуліцы г. Гомеля.

М. АЛЕЙНІКАВА,
супрацоўніца Гомельскага аблдзяржархіва.

ПАДРЫХТОЎКІ ГІСТОРЫКАЎ

Рад дакладаў закранаў пытанні структуры, зместу і методыкі выкладання гістарычных курсаў. Цікава расказаў аб спецыялізацыі віленскіх студэнтаў-гісторыкаў прафесар Р. Ю. Жугжда. Адметна тое, што яны могуць працаваць над гістарычнымі дакументамі ў арыгінале, перыядычным друкам Літвы 20—30-х гадоў. Нядзіўна, што самі студэнты могуць рабіць пэўныя вывады, выпрацоўваць перакананні, выконваць цалкам самастойныя работы, а не проста завучваць усё тое, што выкладаецца з кафедры. У нас жа няма магчымасці працаваць з прэсай больш ранняй, чым сямігадовай даўнасці, не кажучы ўжо пра 20—30-я гады.

Удзельнікі канферэнцыі ставілі пытанні аб рашучым паляпшэнні філалагічнай падрыхтоўкі гісторыкаў, у тым ліку і навучанні замежным мовам.

Аб радзе праблем перабудовы структуры курсаў усеагульнай гісторыі ва універсітэтах гаварыў на канферэнцыі аўтар гэтых радкоў. За дзесяцігоддзі тут ўзнікла нямала нявырашаных пытанняў. У прыватнасці, па вучэбнаму плану 1981 года зняты курсавыя экзамен па раздзелу І новай гісторыі. А гэта ж перыяд станаўлення капіталістычнай фармацыі — 230 гадоў! Прыкметна пагоршылася якасць ведаў, нягледзячы на пэўныя намаганні кафедры і выкладчыка па арганізацыі самастойнай работы студэнтаў. Тая ж карціна з аб'ёмамі курсаў. На значна меншы па часу 2-гі перыяд новай гісторыі даецца на 30% гадзін больш. Проста па шаблону звычкі. А курс навейшай гісторыі, які расце з году ў год, становіцца падобным на гумавы трамвай. Неабходна, каб настаўнік у старэйшых класах ведаў сучасную гісторыю ва ўсіх падрабязнасцях, мог стаць лектарам-міжнароднікам і г. д. А мы можам даць яму толькі асновы ведаў і фактаў, і тэорыі. Неабходна сур'ёзна змяніць вучэбны план. На 5 курсе мэтазгодна інтэнсіфікаваць навучанне, перанесці туды вывучэнне гісторыі пасля другой сусветнай вайны, як было гадоў 25 назад, калі яшчэ не было гісторыі гэтага перыяду. Дыпломная работа павінна абапірацца на вынікі 2—3 гадовай спецыялізацыі. У нас жа часта здараецца так, што выпускнік бярэ тэму дыпломнай работы амаль у сярэдзіне пятага курса. Такім чынам, неабходны карэктывы, а галоўнае, іх трэба ўносіць не кялейнымі метадамі, а ў духу галоснасці, з шырокім абмеркаваннем навукова-педагагічнай грамадскасцю ў друку, на канферэнцыях.

На канферэнцыі былі прыняты рэкамендацыі. Наступная сустрэча адбудзецца ў маі 1989 г. Гродна. Яна падвядзе некаторыя вынікі перабудовы ў выкладанні гісторыі. Хацелася б, каб у наступнай канферэнцыі ўдзельнічала як мага больш гісторыкаў нашага універсітэта.

Л. ГАРАНІН,
дацэнт кафедры ўсеагульнай гісторыі.

ВЫХАВАЦЬ У САБЕ ГРАМАДЗЯНІНА

Сёння на старонках нашай газеты — прэм'ера рубрыкі «Які ён, наш сучаснік?» Матэрыялы, якія будуць змяшчацца ў ёй, раскажуць аб справах сённяшняй моладзі, а таксама аб тых праблемах, якія ставіць перад ёй час, аб тым, як вырашаюцца яны юнакамі і дзяўчатамі 80-х гадоў.

Артыкул «Выхаваць у сабе грамадзяніна», напісаны па даручэнню савета ветэранаў вайны і працы універсітэта дацэнтам кафедры тэарэтычнай фізікі У. Р. Сіманавым, не выпадкова адкрывае нашу новую рубрыку. Аўтар ўзнімае ў ім важныя праблемы, ставіць хвалюючыя пытанні, якія не могуць пакінуць абыякавым.

Рэдакцыя газеты прапануе абмеркаваць артыкул на старонках шматтыражкі. Да размовы запрашаюцца выкладчыкі, студэнты універсітэта, усе, хто захоча падзяліцца сваімі думкамі адносна ўзнятых у артыкуле праблем.

«ЦІ ЛЁГКА быць маладым?» — так называецца дакументальны фільм рэжысёра Ю. Падніекса, які дэманстраваўся нядаўна на экранах краіны і атрымаў шырокае прызнанне. Фільм нельга глядзець без хвалявання, нельга застацца раўнадушным да таго, чым жыве сёння большая частка нашай моладзі.

—Да моладзі якіх часоў адносіцца пытанне, узнятае ў фільме? — спытаў я ў студэнтаў другога курса фізічнага факультэта. Большасць з іх адказала: «Да ўсіх часоў». Думка ж зусім нямногіх была іншай: «Да нашага часу». Але абгрунтаваць такі адказ апошнія чамусьці не змаглі. І ў фільме няма прамога адказу на гэта пытанне. У ім паказваюцца падзеі толькі нашага часу, а прычыны, якія нарадзілі нямала негатыўнага ў паводзінах сённяшняй моладзі, аўтары прапанавалі шукаць самім гледачам. Але вось з гутарак з «металістамі» у фільме нешта высвятляецца. Ён, металіст, двудушны: у школе або ў Ганаровай варце каля помніка латышскім стралкам — ён камсамолец, а на вуліцы, на дыскатэцы — зусім іншы. Ён вучыцца, каб атрымаць атэстат сталасці або дыплом, а ці стаў пры гэтым грамадзянінам? У ганаровай варце ён не задумваецца аб тым, хто былі чырвоныя латышскія стралкі, веды па гісторыі свайго народа ў яго не вельмі глыбокія: чуў нешта аб латышскіх стралках, нешта пра іх настаўнікі гаварылі... І наогул, уяўленні «герояў фільма», якія фанатычна захапляюцца рокам, аб свеце краіне абмяжаваныя, у іх на першым плане — толькі рэчы. Няцяжка было зразумець, што яны выказвалі думкі, запазычаныя з арсенала «галасоў» Захаду. Яны падпарадкоўваюцца лозунгу: «Танцуйце, не разважайце, а жыццё сваё упрыгожвайце рэчамі, яны — ідэал жыцця». З гэтага можна зрабіць вывад: цяжкасці жыцця гэтай катэгорыі маладых людзей — у адсутнасці цвёрдай жыццёвай пазіцыі: яна размыта рокам.

ШТО Ж мелі на ўвазе тыя студэнты, якія адказалі: «Ва ўсе часы нялёгка маладым»? Яны тлумачылі свой адказ так: ва ўсе часы на шляху маладога чалавека сустракаюцца цяжкасці, калі ён ідзе ў будучыню па лініі большага супраціўлення, адмаўляючы сабе ў асабістым дабрабыце дзеля дабрабыту грамадства.

Натуральна, паўстае пытанне: чаму так шмат увагі адводзіцца музыцы ў жыцці моладзі? Па выніках даследаванняў псіхолагаў, музыка здольна актыўна ўплываць на эмоцыі і псіхіку чалавека. А рок-музыка, дзякуючы сваёй даступнасці, заняла ў жыцці моладзі асаблівую ролю, таму што яна актывізоўвае рухі цела і тармозіць мысленне. Вось чаму рок-музыка была прынята на службу прапаганды «масавай культуры». Перадачы для моладзі сацыялістычных краін абавязкова суправаджаюцца рок-музыкай, а таму словы прапаганды становяцца прыцягальнымі, асабліва для падлеткаў: «Ці варта, рабяты, браць у галаву тое, чаму вас вучаць вашы апекуны? Ці не лепш станцаваць пад суперхіт групы «Клэш»!» Гэта заклік Севы Наўгародцава, у мінулым Л. Левенштэйн, які здрадзіў Радзіме, а цяпер служыць імперыялізму, з'яўляючыся супрацоўнікам Бі-Бі-Сі. Пад гукі рок-музыкі заходнія галасы заклікаюць: «Навошта вам, рабяты, слухаць сваіх выкладчыкаў, бацькоў, лепш танцуйце. Навошта вам праца, вучоба — лепш шукайце іншыя каштоўнасці і ідэалы». «Галасы» Захаду настойліва навязваюць нашай моладзі каштоўнасці «масавай культуры», заклікаюць адкінуць традыцыі грамадства, выпрацаваныя стагоддзямі: павагу да старэйшых, да Айчыны і яе культуры, нацыянальных звычаяў. Яны заклікаюць да касмапалітызму, да адмаўлення ад здаровай сям'і — ячэйкі грамадства.

Да такіх заклікаў старэйшае пакаленне нашага грамадства, натуральна, адносіцца адмоўна. Некаторыя ж маладыя людзі, асабліва падлеткі, слухаючы гэтыя заклікі пад гукі рока, успрымаюць іх. Гэтым заходняя прапаганда імкнецца дасягнуць мэты: адарваць моладзь ад старэйшых носьбітаў ідэй, пераняўшых іх ад тых, хто перамог у барацьбе за ўладу Саветаў, хто ў цяжкія гады аднаўлення разбуранай народнай гаспадаркі і даваенных пяцігодак стварыў матэрыяльную базу сацыялістычнага грамадства і тых, хто адстаяў у вайне з фашызмам заваёвы Кастрычніка і цяжкай працай паставіў на ногі разбураную гаспадарку, узняў навуку і тэхніку ў нашай краіне да ўзроўню перадавых краін свету. Гэтыя пакаленні ніколі не здрадзяць ідэі сацыялізму, таму што ведаюць яе цану і значэнне. Таму праблему пакаленняў, аб якой так шмат пішуць і гавораць, у нашай краіне нельга абумовіць толькі ўнутранымі сацыяльнымі ўмовамі. Зразумела, што і яны адыгрываюць пэўную ролю, але не з'яўляюцца прычынай супярэчнасцей, тым больш антаганістычных, паміж пакаленнямі нашай краіны. Адной з прычын унутраных супярэчнасцей з'яўляецца неадпаведнасць узроўню культурнага развіцця асобы і матэрыяльнай забяспечанасці. Высокі матэрыяльны дастатак пры нізкай культуры нараджае такія ненармальныя з'явы як мяшчанства, хціўасць, няўменне разумна выкарыстоўваць свой вольны час і г. д.

Унутраныя прычыны ў працэсе перабудовы мы пераадолеем, а вось са знешнімі — складаней. Ідэалагічную і псіхалагічную атаку імперыялізму спісаць нельга. Гэта ставіць перад намі сур'ёзныя праблемы выхавання моладзі. Відавочна, што на першае месца трэба ставіць пытанне ідэйна-класавага зместу: выкрываць сутнасць прапаганды «галасоў Захаду», нацэленых на расхістванне ўстояў нашага грамадства.

У нас ёсць дастаткова падстаў, каб даказаць перавагі нашага грамадскага ладу перад капіталістычным. За 70 гадоў існавання Савецкай улады, перажыўшы дзве разбуральныя вайны, наша краіна па свайму навукова-тэхнічнаму развіццю не толькі паднялася да ўзроўню перадавых капіталістычных краін, асабліва ЗША, але па некаторых паказчыках нават пераўзышла іх.

НА ЗАХАДЗЕ стала модным гаварыць і пісаць, што ў Савецкім Саюзе ўшчамляюць грамадзянскія правы маладых людзей, абмяжоўваюць іх свабоду. Важная ў гэтым сутнасць пытання: «Ці лёгка быць маладым?» Ставім пытанні: «Хто з маладых у нашай краіне не мае права на працу, на адукацыю, на медыцынскае абслугоўванне, на адпачынак?» Усе гэтыя правы ў нас гарантуюцца Канстытуцыяй. Кожнаму маладому чалавеку пры гэтым даказваюць, што праца — гэта жыццёвая неабходнасць: і для моладзі, і для старэйшага пакалення. А хто ў нас ўшчамляе свабоды? І якія свабоды? На гэтыя пытанні, звычайна, маладыя людзі не даюць адказу. Напэўна, не хочуць выдаць сябе: яны ж пачулі гэта на кароткіх хвалях з вуснаў тых, хто пад гукі рока вяшчае аб заходніх «свабодах»: эксплуатацыі чалавека чалавекам, забойствах, наркаманіі і інш.

Што такое свабода? Кожны ведае, што свабода — гэта ўсвядомленая неабходнасць. Асоба тады становіцца свабоднай, калі ўсведамляе сваё месца ў грамадстве, у калектыве, якому яна належыць, усведамляе мэты і задачы, што стаяць перад калектывам, і сродкі, якімі гэта мэта будзе дасягацца. Усвядоміўшы неабходнасць працы як грамадска-карыснай каштоўнасці, асоба становіцца актыўным членам калектыву, г. зн. набывае статус грамадзяніна. Для студэнта праца — гэта вучоба, для выкладчыка — выхаванне і навучанне студэнтаў у спалучэнні з навукова-даследчай работай, як у галіне выбранай навукі, так і ў вучэбна-выхаваўчай. Перад нашым калектывам грамадства ставіць задачы: авалоданне ведамі, метадамі навуковых даследаванняў і грамадскай дзейнасці, якія павінны стаць паўсядзённай грамадска-карыснай неабходнасцю асобы.

Мэта, пастаўленая грамадствам перад універсітэцкім калектывам, — падрыхтоўка спецыяліста-даследчыка. Абавязкам кожнага яго члена з'яўляецца рэалізацыя гэтай мэты, у чым і павінна праяўляцца індывідуальнасць асобы: студэнт павінен валодаць навуковымі, практычнымі і гуманітарнымі ведамі спецыяліста-даследчыка, раскрыць свой інтэлект пад кіраўніцтвам выкладчыкаў, якія абавязаны даць студэнту не толькі неабходны аб'ём ведаў, але і далучыць яго да навуковых даследаванняў, да метадаў самастойнай работы.

Ці існуе праблема пакаленняў у нашых, універсітэцкіх умовах? Напэўна, існуе. Пра гэта даводзіцца чуць і ад студэнтаў, і ад выкладчыкаў. Але больш ад апошніх, якія выказваюць незадаволенасць тым, што студэнты мала працуюць над лекцыямі і кнігамі, пасіўныя на практычных занятках, у грамадскай рабоце. Такая думка не толькі ў старэйшых выкладчыкаў, але і ў маладых — нядаўніх выпускнікоў ГДУ. Ад студэнтаў даводзіцца мала чуць аб патрабаваннях да выкладчыкаў, што з'яўляецца вынікам іх пасіўнасці і раўнадушша, што неабходна паставіць у віну і выкладчыцкаму саставу, і грамадскім студэнцкім арганізацыям. Магчыма і такое, што студэнты адчуваюць сябе няўпэўненымі ў сваіх ведах і разуменні справы, каб выказаць свае меркаванні аб рабоце выкладчыка. Але даводзілася чуць ад студэнтаў, што ім не даюць праявіць сваю індывідуальнасць. Гэта беспадстаўна, таму што вопыт нашага фізічнага факультэта, прыкладам, паказвае, што ўсякая актыўнасць студэнта ў навуковай дзейнасці хутка прыкмячаецца выкладчыкамі, і ён далучаецца да работы на кафедры. Таму многія адказныя пасады на кафедрах займаюць нядаўнія студэнты. Кафедра тэарэтычнай фізікі, у прыватнасці, укамплектавана пераважна выпускнікамі універсітэта, якія сталі цяпер кандыдатамі навук, дацэнтамі.

Хто ж даў гэтым маладым людзям пуцёўку ў жыццё? Адказ адназначны — старэйшыя таварышы, але пры ўмове, што маладыя выканалі свой канстытуцыйны абавязак грамадзяніна: гады вучобы аддалі працы.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

ВЫХАВАЦЬ У САБЕ ГРАМАДЗЯНІНА

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

СЁННЯ час настойліва патрабуе смелай крытыкі дрэнных адносін да працы, да выканання грамадскага абавязку, парушэнняў маральных норм нашага жыцця, бюракратызму ва ўсіх яго сферах, асабліва ў рабоце камсамольскіх і прафсаюзных арганізацый. І што самае важнае — трэба асуджаць захапленне заходняй масавай культурай. Не могуць не выклікаць справядлівага наракання і выказванні, якія заклікаюць забыць жахі мінулай вайны, каб не траўміраваць маладыя душы. Забыць гэта мінулае — значыць забыць тых, хто аддаў свае жыцці ў барацьбе з фашызмам за свабоду і незалежнасць Радзімы, а разам з тым прытупіць пільнасць перад падымаючымі галаву недабітымі фашыстамі і іх пераемнікамі ў ФРГ, іншых краінах Заходняй Еўропы, Лацінскай Амерыкі. Наша моладзь павінна ведаць аб пагрозе, якая зыходзіць ад імперыялізму ў фашысцкім вобразе і быць гатовай процідзейнічаць ёй, загартоўваючыся ідэйна і палітычна. Моладзь павінна проціпаставіць імперыялізму ідэалогію сацыялізма, міру без ядзернай зброі, каб будучыя пакаленні танцавалі і не думалі, што на іх галовы будуць падаць бомбы. Таму і танцаваць яны павінны пад музыку, якая ўзбагачае розум. Замест прагі насілля, разбурэння музыка павінна абуджаць пачуцці дабра, стварэння і чалавечай любві.

Студэнтам неабходна гаварыць праўду аб іх справах, як станоўчых, так і адмоўных. Асаблівую ўвагу трэба звярнуць на тых студэнтаў, якія лічаць, што галоўнае — дыплом, а веды — зусім не абавязкова. Яны да вучобы адносяцца дрэнна, грамадскай работай не займаюцца, вольны час аддаюць толькі на наведванне дыскатэкі. Юнакоў і дзяўчат трэба не толькі вучыць авалодваць ведамі, але і далучаць да грамадска-карыснай працы, арыентаваць на правільны адпачынак, каб апошняе ў канчатковым выніку дапамагала ў прадукцыйнасці працы. Усіх студэнтаў неабходна прыцягнуць да заняткаў спортам, да набыцця навыкаў фізічнай культуры. Асаблівая роля ў гэтым належыць выкладчыкам факультэта фізвыхавання. Іх работа павінна ацэньвацца за масавы спорт, за фізічнае выхаванне, а не толькі за падрыхтоўку разраднікаў або майстра спорту. Спорт павінен стаць сродкам павышэння працаздольнасці, а не наадварот — адцягваць студэнта ад вучобы. У нас часта папулярызуюцца кандыдаты ў майстры спорту да такой ступені, што тыя наогул не вучацца. За выразам «Мы абараняем гонар універсітэта» часта прыкрываюцца кандыдаты на выключэнне з ліку студэнтаў. Напрыклад, студэнт фізічнага факультэта Т. паўгода не наведваў заняткі, рыхтаваўся да здачы норм на майстра спорту. Аб тым, што ён ім стаў, ведаюць многія ва універсітэце. А вось тое, што Т. не здаў ніводнага заліку і на экзамен не з'явіўся, ведае толькі дэканат факультэта.

ПЕРАБУДОВА дзейнасці вышэйшай школы патрабуе актывізацыі студэнцкага самакіравання: за дысцыпліну студэнта, за яго паспяховасць, быт, вольны час — за ўсю яго дзейнасць павінны быць у адказе ў першую чаргу камсамольская і прафсаюзная арганізацыі студэнтаў. Так было ў той час, калі аўтар гэтых радкоў сам быў студэнтам. Камсамольскія, прафсаюзныя сходы павінны стаць школай выхавання студэнцкай моладзі, каб праз іх рэалізоўвалася галоснасць аб жыцці студэнтаў. У барацьбе за высокую паспяховасць, здаровы лад жыцця моладзі вялікая роля адводзіцца студэнцкаму друку. Ён жа, на жаль, пакуль не стаў месцам галоснасці аб добрых і дрэнных справах студэнцтва ГДУ.

Камітэту камсамола, прафкому студэнтаў ГДУ трэба больш актывізоўваць работу па арганізацыі дыспутаў, дыскусій, прэс-канферэнцый паміж студэнтамі і выкладчыкамі, вечароў пытанняў і адказаў, конкурсаў мастацкай самадзейнасці і ўсіх тых мерапрыемстваў, якія павышаюць грамадска-палітычную актыўнасць юнакоў і дзяўчат.

На карысць агульнай справе неабходны больш частыя сустрэчы студэнцкай моладзі з партыйнымі, камсамольскімі работнікамі горада, а ветэранаў партыі, вайны і працы студэнтам пажадана бачыць у сябе ў гасцях сістэматычна, а не толькі ў юбілейныя даты.

ТАК, маладым быць нялёгка. Цяжкасці сустракаюцца і пры выбары мэты жыцця, і ў выбары сродкаў дасягнення гэтай мэты. Гэты шлях цярністы, але радасны, таму што праца кожнага — частка калектыўнай працы. Таму час студэнцкага жыцця і працы выкладчыка — гэта шчаслівы час.

У. СІМАНАЎ,
член савета ветэранаў вайны і працы ГДУ, дацэнт кафедры тэарэтычнай фізікі.

МАЯ РАДЗІМА—СССР

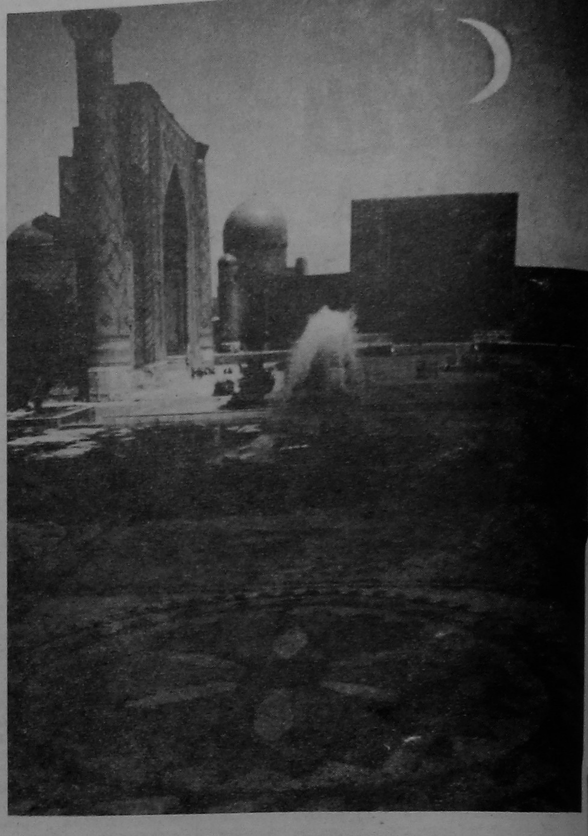

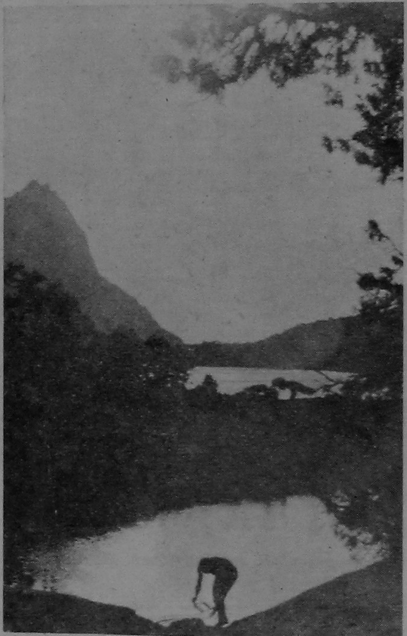

Сярэдняя Азія... Гэтае геаграфічнае паняцце змяшчае ў сабе вельмі многае: ад гарачых каракумскіх пяскоў да вечных снягоў на вяршынях Паміра. Падарожжа па сярэднеазіяцкіх рэспубліках — гэта чытанне ў шляху вялікай, жывой і пазнавальнай кнігі.

НА ЗДЫМКАХ: (уверсе) плошча Рэгістан у г. Самаркандзе — помнік горадабудаўніцтва XV—XVII стагоддзяў. 2. Пейзаж з відам на скальную вяршыню Урэч у Фанскіх гарах.

Фота У. Чысціка.

Псіхалагічная служба ВНУ

НА «ТЫ» З МНЕМАЗІНАЙ

АБО АБ АДНОСІНАХ СТУДЭНТА З БАГІНЯЙ ПАМЯЦІ

Яшчэ старажытныя грэкі лічылі памяць вядучым працэсам любой мысліцельнай дзейнасці. Нездарма Мнемазіна — багіня, якая ўвасабляе памяць, — лічылася заступніцай паэзіі, мастацтва і навукі. Аддаючы даніну мудрасці грэкаў, паглядзім, у якіх адносінах з Мнемазінай знаходзіцца сённяшні студэнт. Трэба сказаць, што не заўсёды гэтыя адносіны складваюцца ўдала. Ва ўсякім разе, у дні сесіі становіцца зразумела, што багіня дапамагае далёка не ўсім. «На плыву» у імклівым патоку інфармацыі свабодна трымаюцца толькі тыя, хто ўмее плаваць. Слабыя, боўтаючыся і пускаючы бурбалкі, робяць адчайныя спробы асіліць паток. Вядомая вынаходлівасць студэнта прывяла да распрацоўкі разнастайных «плывучых сродкаў», дзякуючы якім многім удаецца даволі ўдала перадольваць стромы залікаў і вадаспады экзаменаў у русле вучэбнага працэсу. Вось яны — спосабы барацьбы студэнта з захлістваючым яго патокам інфармацыі.

Спосаб першы — «Прапусціць інфармацыю праз сябе» або, як кажуць, «у адно вуха ўпусціць — у другое выпусціць». Студэнты, якія карыстаюцца гэтым спосабам, шчыра лічаць, што «працуюць», калі ў час лекцыі ўважліва слухаюць выкладчыка, а ў чытальнай зале старанна канспектуюць «першакрыніцы». На экзамене яны скардзяцца на «дзіравую памяць», даводзячы да выкладчыка традыцыйнае «вучыў, але... забыўся». Бяда гэтых студэнтаў у тым, што яны ігнаруюць асноўнае правіла запамінання: без працы думкі не можа быць працы памяці. Інфармацыю можна набыць, давесці да кладоўкі, у якой яна павінна захоўвацца, і паспяхова выгрузіць каля дзвярэй. Але гэта яшчэ не ўсё. Яе трэба перапрацаваць да кандыцыі, адпавядаючай тэхналогіі захавання, г. зн. асэнсаваць, вырашыць, ці спатрэбіцца тое, што адпраўляецца на захаванне. Калі спатрэбіцца, то калі і дзе? У кладоўках памяці і без таго дастаткова цесна, каб захоўваць інфармацыю, каштоўнасць якой вызначаецца расплыўчатай фармулёўкай «патрэбна, але пакуль не ведаю, для чаго».

Спосаб другі, які перадаецца як каштоўны вопыт з аднаго пакалення студэнтаў у другое, — вучыцца галоўным чынам толькі ў дні сесіі. «Галоўнае — усе 4—5 дзён сядзець не ўстаючы, і можна сесію на выдатна здаць!» — вучаць умудроныя старшакурснікі. Сапраўды, экзамены «здаць» можна. Але злым жартам ператворыцца будучаму спецыялісту псіхалагічная асаблівасць, дакладна названая псіхолагамі «эфектам пустога вядра». Кладоўкі нашай памяці ўстроены так, што любая інфармацыя спачатку паступае ў «адстойнік» — блок аператыўнай памяці, дзе знаходзіцца ад некалькіх мінут да некалькіх дзён. Пасля перацэнкі неабходная доля інфармацыі (тая, што падмацавана паўтарэннем або матывавана, г. зн. расцэнена як важная, патрэбная, цікавая) «выпадае ў асадак», які захоўваецца ўжо ў доўгачасовай памяці значны час (ёсць меркаванне, што вечна). Астатняе з-за непатрэбнасці без жалю забываецца з тым, каб уступіць месца новай інфармацыі, якая патрабуе перапрацоўкі. Менавіта таму веды, паступаючыя ў памяць студэнта толькі ў дні сесіі, не паспяваюць «адстаяцца». У выглядзе мутнай суспензіі гэтыя веды асуджаны данесціся да выкладчыка ў дзень экзамена, выплёскваюцца на беднага (чаго толькі не пачуеш!) экзаменатара і тут жа забываюцца. Аблегчаны студэнт з пустым вядром спяшаецца запоўніць яго да наступнага экзамена. Сесія «здадзена», у залікоўцы — станоўчыя адзнакі, а што ў памяці? Даследаванні, праведзеныя псіхолагамі МДУ, паказваюць, што праз тры месяцы пасля экзамена многія студэнты не могуць узнавіць і 20% ведаў, паказаных у сесію. А праз тры гады не памятаюць... нічога!

Самы папулярны спосаб — трэці — перанос інфармацыі у знешнюю памяць, а прасцей — у «шпаргалку». Дарэмна «злоўленыя на месцы злачынства» студэнты са слязамі спасылаюцца на аўтарытэт нейкага міфічнага прафесара, які «толькі за добрую «шпору» ужо ставіў тройку». Не ведаў гэты прафесар псіхалогіі, таму і ставіў. Ёсць такое паняцце «устаноўка», якое абазначае накіраванасць псіхалагічнага працэсу. Дык вось: калі чалавек арыентуецца на выкарыстанне «шпаргалкі» (даведніка, дапаможніка, запісной кніжкі), значыць ён ужо загадзя не спадзяецца на сваю памяць. А калі так, будзьце ўпэўнены — адпраўленая ў іншыя сховішчы, інфармацыя ў кладоўкі вашай памяці не паступіць. Псіхіка чалавека — арганізацыя ў вышэйшай ступені аптымальная. Навошта перагружаць памяць, калі магчымы іншыя спосабы захавання інфармацыі!

Такім чынам, хто ты ў будучым, студэнт, — Высокакваліфікаваны Спецыяліст, або проста «дыпламаваны» выпускнік»? Табе рашаць. А значыць, выбірай: вучыцца плаваць у бурным і глыбокім моры ведаў або прыбівацца да ціхага берага, учапіўшыся за выратавальны круг.

Г. ГАБДРЭЕВА,
ст. выкладчык кафедры педагогікі і псіхалогіі.
(Газета «Ленінец» КДУ).

ПАВЕДАМЛЕННЕ

Гомельскі гарадскі спорткомплекс запрашае студэнтаў і супрацоўнікаў ГДУ ў абанементныя групы аздараўленчага плавання і навучання плаванню. За даведкамі можна звяртацца па тэл. 55-12-43.

За рэдактара Т. ДУБЯК.

ГЛЯДЗІЦЕ Ў КІНАТЭАТРЫ «СПАРТАК»

12—15 «Двое на востраве слёз» — 11-30, 13-30, 16, 17-40, 19-20, 21; 16—17 «Двайнік» — 14; 16—17 «Кур'ер» — 16-га: 10, 11-30, 16, 17-40, 19-29, 21; 17-га: 10, 16, 17-40, 19-20, 21; 17 «Тры таўстуны» — 12; 18 «Як стаць зоркай?» (2 серыі) — 11-10, 13-30, 16, 18-30, 21.

Дэканат, прафсаюзнае бюро, кафедра тэарэтычнай фізікі, увесь калектыў фізічнага факультэта глыбока смуткуюць з выпадку заўчаснай смерці асістэнта названай кафедры **КАНЦАВОГА** Уладзіміра Піліпавіча і выказваюць свае спачуванне яго родным і блізкім.

Калектыў бібліятэкі універсітэта выказвае глыбокае спачуванне бібліятэкару **КАНЦАВОЙ** Тацццяне Васільеўне з выпадку напаткаўшага яе гора — заўчаснай смерці **МУЖА**.

Наш адрас: 246699, г. Гомель, вул. Савецкая, 104, пакой 3-11, тэл. 57-16-52.

«Гомельскі універсітэт» — орган парткома, рэктарата, прафсаюзных камітэтаў, камітэта ЛКСМБ Гомельского государственного университета. Гомельская фабрыка «Палесдрук» Дзяржкамітэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. Гомель, Савецкая, 1.

АЗ 54111 Аб'ём — 1 друк. арк. Тыраж 2000 экз. Заказ 676.